

The Impact of Border Markets on the Sustainable Livelihood of Households Living in these Areas (Case Study: Milak Border Market, Sistan And Baluchestan Province)

Masoud Samian¹ | Marziyeh Esfandiari²

1. Department of Economics, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran.

2. Corresponding Author, Department of Economics, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran. E-mail: m.esfandiari@eco.usb.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 07 Apr 2025
Received in revised form:
04 Jun 2025
Accepted: 09 Jun 2025
Available online: 23 Sep 2025

Keywords:
Border markets,
Sustainable livelihoods,
Livelihood assets, Milak,
Sistan and Baluchestan.

The primary objective of this research is to identify the impact of border markets on the sustainable livelihoods of households residing in these areas. This study is applied in nature, field-based in terms of variable control, and employs a descriptive-survey methodology. The statistical population includes households located both within and outside the areas influenced by border markets. Using an imputed random sampling method, 227 households were selected from the Milak border market region. Findings from the independent t-test indicate no statistically significant differences across any dimensions of sustainable livelihoods between households situated within the border market area and those outside it. In other words, the Milak border market does not appear to have a measurable impact on the sustainable livelihoods of households in its vicinity. Additionally, the livelihood stability ranking from the perspective of the surveyed community revealed the following distribution: 20.9% of households are in a very unstable situation, 38.8% are in an unstable situation, 14.9% are in a moderately stable situation, 16.4% are in a stable situation and Only 9% are in a very stable situation.

Cite this article: Samian, M., & Esfandiari, M. (2025). The Impact of Border Markets on the Sustainable Livelihood of Households Living in these Areas (Case Study: Milak Border Market, Sistan And Baluchestan Province). *Geography and Environmental Sustainability*, 15(3), 93-109. <https://doi.org/10.22126/GES.2025.11996.2856>

© The Author (s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/GES.2025.11996.2856>

Publisher: Razi University

تأثیر بازارچه‌های مرزی بر وضعیت معیشت پایدار خانوارهای ساکن این مناطق (مورد مطالعه: بازارچه مرزی میلک، استان سیستان و بلوچستان)

مسعود سامیان^۱ | مرضیه اسفندیاری^۲

۱. گروه علوم اقتصادی، دانشکده اقتصاد و علوم اداری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.
۲. نویسنده مسئول، گروه علوم اقتصادی، دانشکده اقتصاد و علوم اداری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. رایانامه: m.esfandiari@eco.usb.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخچه مقاله: تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۸ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۱۹ دسترسی آنلاین: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱ کلیدواژه‌ها: بازارچه‌های مرزی، معیشت پایدار، دارایی‌های معیشتی، میلک، سیستان و بلوچستان.	بهبود معیشت مردم محلی در دو دهه اخیر مورد توجه فزاینده دولت‌مردان قرار گرفته است از سوی دیگر باتوجه به این که یکی از برنامه‌های سیاست‌گذاران برای بهبود معیشت مناطق مرزی و خانوارهای ساکن در این مناطق، پویایی اقتصادی مرز نشینان است که به عنوان یک شاخص اصلی در برقراری ارتباط بین کشورهای همسایه و نیز بهبود امرار معاش مردم مرز نشین به شمار می‌رود. این پژوهش باهدف بررسی تأثیر بازارچه‌های مرزی بر وضعیت معیشت پایدار خانوارهای ساکن این مناطق در بازارچه مرزی میلک استان سیستان و بلوچستان انجام شده است. این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی، از نظر امکان کنترل متغیرها از نوع میدانی، از لحاظ ماهیت از نوع تحقیقات توصیفی – پیمایشی می‌باشد. در پژوهش حاضر جامعه آماری تحقیق، خانوارهای مناطق تحت پوشش بازارچه‌های مرزی و خارج از محدوده بازارچه‌های مرزی هستند که بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی انتسابی ۲۲۷ خانوار از محدوده بازارچه میلک انتخاب شدند. نتایج حاصل از آزمون تی مستقل نشان داد که بین هیچ یک از ابعاد معیشت پایدار در بین خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه مرزی و خارج از محدوده بازارچه مرزی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد به عبارت دیگر می‌توان گفت که بازارچه مرزی میلک در معیشت پایدار خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه تأثیری نداشته است. همچنین نتایج حاصل از سطح‌بندی معیشت پایدار از دیدگاه جامعه مورد بررسی نیز نشان داد که ۲۰/۹ درصد در وضعیت بسیار ناپایدار، ۳۸/۸ درصد در وضعیت ناپایدار، ۱۴/۹ درصد در وضعیت پایداری متوسط، ۱۶/۴ درصد در وضعیت پایدار و تنها ۹ درصد در وضعیت بسیار پایدار قرار دارند.

استناد: سامیان، مسعود؛ اسفندیاری، مرضیه (۱۴۰۴). تأثیر بازارچه‌های مرزی بر وضعیت معیشت پایدار خانوارهای ساکن این مناطق (مورد مطالعه: بازارچه مرزی میلک، استان سیستان و بلوچستان). *جغرافیا و پایداری محیط*، ۱۵ (۳)، ۹۳-۱۰۹. <https://doi.org/10.22126/GES.2025.11996.2856>

© نویسندگان.
DOI: <https://doi.org/10.22126/GES.2025.11996.2856>
ناشر: دانشگاه رازی

مقدمه

علی‌رغم آن که اقتصاد روستایی وابسته به تولید در بخش کشاورزی و غیرکشاورزی است، و تولید در سطح روستا دربرگیرنده عوامل مختلف طبیعی، اقتصادی، جغرافیایی، اجتماعی، مالی، تجاری و صنعتی است، اکثر مردم روستایی فقیر در کشورهای در حال توسعه به کشاورزی وابسته‌اند و برای معیشت‌های خود عمدتاً از راهبردهای محدود معیشت مرتبط با کشاورزی خرده‌پا و معیشتی بهره می‌گیرند. در روستاهایی که برای امرارمعاش خود به کشاورزی تکیه دارند، دارای اقتصاد تک‌محصولی‌اند و در انزوای جغرافیایی به سر می‌برند، تغییرات معیشتی شدیدتری اتفاق می‌افتد (حسینی و همکاران، ۱۴۰۲). از این رو توصیه شده است که برای بهبود راهبردهای معیشت خانواده‌های روستایی به متنوع کردن اقتصاد روستایی، یعنی افزایش و تنوع فعالیت‌های کشاورزی و غیر کشاورزی و منابع درآمدی مکمل توجه شود، چرا که تنوع معیشت روستایی، یک استراتژی مناسب برای افزایش پایداری روستاها محسوب شده و رابطه مثبتی میان تنوع معیشتی و پایداری اقتصادی در مناطق روستایی وجود دارد (حسینی و همکاران، ۱۴۰۰).

رویکردهای متعددی برای نیل به توسعه روستایی وجود دارد و رهیافت معیشت پایدار یکی از رویکردهای تحلیلی جدید در زمینه توسعه روستایی است و در سال‌های اخیر سعی در کاهش فقر و آسیب‌پذیری خانوارهای روستایی با تأکید بر محوریت انسان حل‌کند (صحنه و همکاران، ۱۴۰۱). بر اساس یکی از پرستندترین تعاریف معیشت پایدار، معیشت زمانی پایدار است، که بتواند خود را با فشارها و شوک‌ها سازگار کرده و توانایی و قابلیت حفظ دارایی‌های خود را داشته باشد و فرصت‌های معیشت پایدار را برای نسل بعد نیز فراهم کند و همچنین منابع خالصی را برای معیشت نسل‌های بعدی در سطح محلی و محلی در کوتاه‌مدت و بلندمدت فراهم نماید (بازوند و همکاران، ۱۴۰۳).

آنچه در دوره‌های اخیر به‌عنوان چارچوبی برای معیشت پایدار و راهبردی برای بقای روستایی معرفی می‌شود، شامل مؤلفه‌های سرمایه انسانی (آموزش مهارت و سلامت خانوار)، سرمایه‌گذاری فیزیکی (تجهیزات کشاورزی و مانند آن)، سرمایه اجتماعی (شبکه‌های اجتماعی و مشارکت مردمی در سراسر آن)، سرمایه مالی (پس‌انداز، اعتبارات، و...) و سرمایه‌های طبیعی (منابع طبیعی و خدادادی) است. در نتیجه راهبردهای معیشتی از حوزه‌های فعالیت در زمینه دسترسی به دارایی‌ها و استفاده از آن‌ها تشکیل می‌شود که می‌تواند تحت‌تأثیر عوامل اجتماعی (روابط اجتماعی، نهادها و سازمان‌ها)، جهت‌گیری‌های بیرونی (مانند جهت‌گیری‌ها و گرایش‌های اقتصادی) و شوک‌ها و رویدادهای محیطی (خشکسالی، سیل، آفات و بیماری‌ها و...) باشد (اقدسی و همکاران، ۱۴۰۲).

یکی از برنامه‌های بهبود معیشت مرزنشینان، پویایی اقتصاد مناطق مرزی است که شاخصی اساسی در برقراری ارتباط بین کشورهای همسایه و بهبود معیشت مرزنشینان به شمار می‌رود، به این معنی که در این راه افراد ساکن در مناطق مرزی کشورهای همسایه می‌توانند از فرصت‌ها و منابع مشترک در کنار هم استفاده کنند و این امر می‌تواند موجب دوستی و تفاهم طرفین، امنیت و رونق اقتصادی و توسعه، ایجاد فرصت‌های شغلی و شکل‌گیری نوعی مزیت نسبی در مناطق مرزی شود (Takao, 2008). تبادلات تجاری و اقتصاد پویا در مناطق مرزی می‌تواند نقش اساسی در پیشبرد و پیشرفت توسعه پایدار به‌ویژه اقتصاد مناطق مرزی، ارتقای سطح زندگی مردم، کاهش فقر، توزیع مناسب درآمد، ایجاد روابط دوستانه و آشنایی بیشتر و تسریع همکاری بیشتر مناطق مرزی داشته باشد (ریگی و همکاران، ۱۴۰۰).

مناطق مرزی ایران به دلیل درآمد حاصل از تجارت و یا ذخیره کالا از اهمیت بالایی برخوردارند، اما این مناطق به‌ویژه در مناطق جنوب شرقی ایران با مشکلاتی مانند دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی، سکونت ناپایدار، تهدیدهای خارجی و تبادلات مرزی مواجه هستند (اخگری و برزگر، ۱۳۹۵: ۳). یکی از راهکارهای اساسی در تحول و پویایی اقتصادی - اجتماعی این مناطق، احداث بازارچه‌های مرزی است که به صورت نسبی از پیامدهای مثبت فراوانی برخوردار می‌باشد که توسعه اقتصادی - اجتماعی را به دنبال دارد. رشد و رونق فعالیت‌های تجاری و بازرگانی در مرزها یا مناطق مرزی اثرات مثبت قابل توجهی در توسعه شهرها و روستاهای مرزی دارد. آنها نه تنها موتورهای توسعه اقتصادی، بلکه مراکز نوآوری‌های فرهنگی، تحولات اجتماعی و تغییرات سیاسی هستند (مرادی و ایلانلو، ۱۴۰۱).

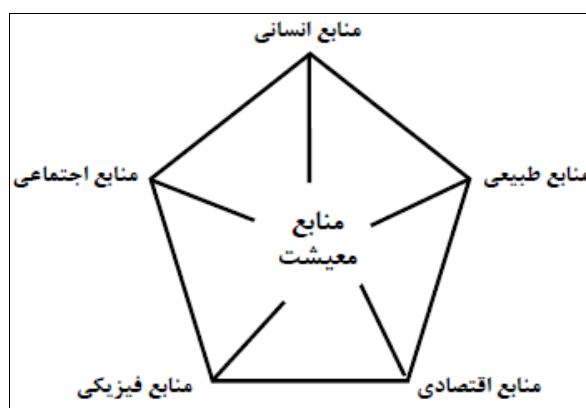
باتوجه به اهمیت موضوع و تشکیل بازارچه مرزی میلک در استان سیستان و بلوچستان این پژوهش به دنبال تأثیر بازارچه مرزی میلک بر وضعیت معیشت پایدار خانوارهای ساکن این مناطق بوده است.

رویکرد معیشت پایدار راهی برای بهبود درک معیشت فقرای روستایی است (Zhao & Lan, 2023). این راهبرد از زمینه‌های آسیب‌پذیری که روستاییان در معرض آن قرار گرفته‌اند شروع و به دستاوردهای معیشتی حاصل از سازوکارهای مبتنی بر معیشت پایدار ختم می‌شود (Guo et al., 2023). الگوی معیشت پایدار به عنوان یکی از رویکردهای توسعه روستایی نوین در اواخر دهه ۱۹۸۰، مطرح گردید و از ویژگی‌های آن، می‌توان به ترکیب عوامل معیشتی جامعه روستایی با توسعه پایدار اشاره داشت (آهنگری و همکاران، ۱۴۰۳).

محققان بر این باورند که مردم مناطق و کشورهای در حال توسعه معیشت خود را از مجموعه‌ای از دارایی‌ها و سرمایه‌ها شکل می‌دهند (Guillotrea et al., 2012)، و از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین بسترهای پیشبرد اهداف توسعه در نواحی روستایی به خصوص در کشورهای در حال توسعه، شناخت وضعیت معیشت و میزان دسترسی خانوارها به دارایی‌های معیشتی و عوامل مؤثر بر معیشت است (حسینی و همکاران، ۱۴۰۲). معیشت شامل توانایی‌ها، دارایی‌ها و سرمایه‌هایی (شامل منابع مادی و اجتماعی) است که برای زندگی مورد نیاز است. بنابراین، معیشت زمانی پایدار است که بتواند با استرس‌ها و شوک‌ها مقابله کند و توانایی‌ها و دارایی‌های خود را حفظ کند و یا افزایش دهد (آذینی و همکاران، ۱۴۰۲).

دارایی‌های معیشتی یا سرمایه‌های آن، منابعی هستند که به لحاظ مادی نقش قابل توجهی در پشتیبانی از معیشت دارند. تاکنون پنج دسته از دارایی معیشتی شامل دارایی انسانی، اجتماعی، طبیعی، فیزیکی و مالی شناسایی شده‌اند، هرچند ممکن است به آن مواردی مانند سرمایه سیاسی (قدرت و ظرفیت برای تأثیر گذاشتن بر تصمیم‌گیری) اضافه شود (Timalsina, 2007: 96). این دارایی‌ها اغلب به عنوان یک مدل پنج‌ضلعی قابل نمایش‌اند (شکل ۱)، نظر بر این است که نقطه مرکزی این پنج‌ضلعی، درست جایی که خطوط به هم می‌رسند، دسترسی صفر به دارایی‌ها اتفاق می‌افتد درحالی که محیط بیرونی حداکثر دسترسی به سرمایه‌ها و دارایی‌ها را نشان می‌دهد. بر این اساس اشکال مختلف این پنج‌ضلعی می‌تواند برای جوامع و یا گروه‌های اجتماعی در داخل جوامع طراحی شود (اعظمی و شانازی، ۱۳۹۷).

منظور از دارایی یا سرمایه انسانی، ویژگی کیفی انسان، اعم از آموزش، تخصص، مهارت، دانش و نوآوری، سلامت نیروی کار می‌باشد (کریمی دهکردی و انصاری، ۱۳۹۱)، سرمایه طبیعی شامل منابع و اراضی طبیعی مانند مالکیت زمین‌های کشاورزی، جنگل و مراتع، مالکیت آب و صنایع معدنی، و سایر منابع طبیعی می‌باشد (بریمانی و همکاران، ۱۳۹۵). برای سرمایه اجتماعی نیز پنج مؤلفه اعتماد، انسجام، مشارکت، هنجار و شبکه اجتماعی قابل ذکر است (Guillen et al., 2011). سرمایه فیزیکی نیز به محیط ساخته شده‌ای؛ مانند منازل مسکونی، مکان‌های عمومی، صنایع، پل‌ها، سدها، امکانات حیاتی نظیر برق، آب، تلفن و گاز، زیرساخت‌های اساسی مانند جاده، کانال‌های آب‌رسانی، ابزارها و کالاهای تولیدی و سرمایه‌ای اشاره دارد (حسینی و همکاران، ۱۴۰۲). سرمایه مالی فقط به منابع پولی موجود محدود نمی‌شود؛ بلکه هر منبعی که قابل تبدیل به نقدینگی باشد در زمره این سرمایه محسوب می‌شود (Mazibuko, 2013؛ Pingali et al., 2019) (شکل ۱).

شکل ۱. سرمایه‌ها یا دارایی‌ها در چارچوب معیشت پایدار

برخی از مطالعات انجام شده در این زمینه عبارتند از:

بازوند و همکاران (۱۴۰۳)، در پژوهشی با عنوان بررسی اثرات مدیریت منابع آبی در بهبود معیشت پایدار روستایی به این نتیجه رسیدند که مدیریت منابع آبی بر متغیر معیشت اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۲۵، بر متغیر معیشت اقتصادی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۷۶، بر متغیر معیشت انسانی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۱۳ و بر متغیر معیشت فیزیکی با مقدار ضریب بتای ۰/۱۷۸ تأثیرگذار بوده است.

خاوریان گرمسیر و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان تحلیلی بر ادراک ساکنان مناطق حاشیه‌نشین از تأثیر منطقه آزاد تجاری در معیشت آنها مطالعه موردی: شهر مرزی چابهار به این نتیجه رسیدند که تحلیل سرمایه‌های معیشتی مختلف از جمله سرمایه‌های انسانی، مالی، طبیعی، فیزیکی و اجتماعی نشان می‌دهد که در تمامی این ابعاد، مخالفت پاسخ‌دهندگان در مورد آثار مثبت توسعه مناطق آزاد تجاری چابهار بر معیشت پایدار افراد مشهود بوده است.

حاجی علی‌زاده (۱۴۰۲)، در مطالعه‌ای با عنوان بررسی اثرات اسکان بر معیشت پایدار عشایر در بخش مرکزی شهرستان داراب به این نتیجه رسید که وضعیت سرمایه انسانی در بین عشایر اسکان‌یافته با میانگین ۳/۳۱ نسبت به عشایر کوچ‌رو با میانگین ۲/۸۴ مناسب‌تر است. از نظر سرمایه اجتماعی در هر دو گروه وضعیت مطلوب و مناسب است، از نظر سرمایه فیزیکی عشایر اسکان یافته با میانگین ۳/۲۲ نسبت به عشایر کوچ‌رو با میانگین ۲/۸۷ در وضعیت مناسب‌تری قرار دارد.

سامانی و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان ارزیابی تأثیر مهاجرت بر معیشت پایدار خانوارهای مهاجر در نواحی روستایی استان گلستان به این نتیجه رسیدند که سرمایه‌های طبیعی و مالی و کل سرمایه‌ها کمتر از حد متوسط (نامناسب) است. نتایج بررسی راهبردهای معیشت نشان داد که مواردی مانند کسب درآمد از فعالیت‌های زراعت، دامداری، باغداری، جمع‌آوری منابع و گیاهان جنگلی و کارگری از جمله مهمترین راهبردهای معیشتی هستند.

صحنه و همکاران (۱۴۰۱)، در مطالعه‌ای با عنوان نقش واحدهای دامی کوچک در معیشت پایدار خانوارهای روستایی به این نتیجه رسیدند که بین ایجاد واحدهای دامی کوچک با بهبود سرمایه‌های معیشتی (انسانی، اجتماعی، اقتصادی، فیزیکی و طبیعی) با آزمون‌های فریدمن و کای اسکور و ویلکاکسون رابطه معنی‌دار مشاهده می‌شود. همچنین بین سرمایه‌ای معیشتی خانوارهای دارای واحدهای دامی کوچک در روستاهای مورد مطالعه با استفاده از آزمون کروسکال والیس تفاوت معنی‌دار مشاهده می‌شود.

رضایی نوده و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی با عنوان نقش بازارچه‌های محلی در معیشت پایدار خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان گرگان) به این نتیجه رسیدند که فعالیت بازارچه‌های محلی روستایی در بهبود معیشت پایدار خانوارهای روستایی تأثیر فراوانی داشته و علاوه بر ایجاد درآمد، تنوع اشتغال روستایی و کاهش هزینه‌ها سبب ایجاد اشتغال برای بسیاری از زنان روستایی در این بازارها شده است.

ریگی و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان شناسایی عدم قطعیت‌ها، پیشران‌ها و راهبردهای پایداری معیشت وابسته به مرتع‌داری در جوامع روستایی به این نتیجه رسیدند که همه گروه‌ها عدم قطعیت وجود داشته است و برنامه‌ریزی می‌بایست متناسب با آن انجام گیرد. بیشترین خوشه‌های عدم قطعیت در حوزه‌هایی مانند خدمات حمایتی، مدیریت طرح مرتع‌داری، توان تولید مراتع و پوشش گیاهی و منابع آب شناسایی شد. در زمینه پیشران‌ها نیز عامل مدیریت (سیاسی-مدیریتی-قانونی) مهم‌ترین پیشران‌های اثرگذار بر پایداری معیشت روستایی معرفی شد.

سلطان‌آبادی و مومنی (۱۳۹۶)، در پژوهشی این سؤال را مطرح کردند که ایجاد بازارچه‌های هفتگی چه تأثیری بر درآمد و اشتغال روستاییان دارد. بدین ترتیب مسائل ایجاد و توسعه بازارچه‌های محلی در رفع اولویت‌های کسب شده در آزمون عبارت‌اند از: رفع مسائل سرمایه‌ای؛ مدیریت نیروی انسانی به‌ویژه جوانان دهستان؛ احساس امنیت از خرید محصولات تولیدی و بازار مصرف؛ مسائل مرتبط با حمل و نقل و توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و مواصلاتی و...).

نظری و همکاران (۱۳۹۵)، در بررسی خود به تحلیل مکانی فضایی بازارهای هفتگی روستایی بر مبنای نظام سلسله‌مراتب روستایی در شهرستان آق‌قلا پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد براساس مدل‌های مختلف (کمترین فاصله، جمعیت و وزن‌دهی خدمات)، بازارهای هفتگی روستایی که در مراکز دهستان برپا شده‌اند، با مراکز منظومه‌ها و مجموعه‌های روستایی انطباق بیشتری

دارند و به دلیل توجه دولت و حجم جمعیت از شعاع عملکردی بیشتری برخوردارند. در مقابل بازارهایی که در روستاهای عادی شکل گرفته‌اند و با مراکز حوزه‌های روستایی منطبق‌اند، به سبب داشتن جمعیت کمتر عملکرد ضعیفتری دارند. نایاک و جاتاو پژوهشی در راستای ارزیابی شرایط زندگی مردم، به شرایط متزلزل ساکنان مناطق غیررسمی لاکنو در هند با تمرکز بر رویکرد معیشت پایدار، پرداختند. هدف این پژوهش، روشن کردن ماهیت چندبعدی فقر و جنبه‌های مختلف معیشت از جمله عوامل اجتماعی، اقتصادی، زیرساختی، بهداشتی و محیطی است که توسط ساکنان این مناطق تجربه می‌شود. این مطالعه مداخلات سیاست محور مانند اجرای طرح ملی تضمین اشتغال شهری، ایجاد آگاهی از مقررات عمومی در میان جمعیت حاشیه‌نشین و اعطای حق مالکیت زمین و حقوق برای کاهش خطر تخلیه و بهبود دسترسی برای مشاغل کوچک را پیشنهاد می‌کند (Nayak & Jatav, 2023).

برانو و همکاران در مطالعه‌ای به روابط متقابل محرومیت‌های دارایی‌های سرمایه معیشت پایدار و مداخلات سیاست اجتماعی مبتنی بر دارایی در مناطق اسکان غیررسمی آدیسی آبابا با هدف تحلیل الگوی روابط متقابل در محرومیت از دارایی‌های سرمایه معیشت پایدار پرداختند، نتایج پژوهش روابط متقابل بین محرومیت‌های دارایی‌های سرمایه معیشتی و تغییرات محرومیت‌ها توسط گروه‌های فرعی و مسائل استراتژیک را برای سیاست اجتماعی مبتنی بر دارایی نشان داد (Berhanu et al., 2022). دانیز و همکاران در خصوص شناسایی راهبردهای توسعه معیشت پایدار در منطقه آمازون برزیل سه دسته متفاوت راهبرد معیشت از قبیل راهبردهای دامپروری محور، متنوع محور و راهبرد غیرکشاورزی محور را معرفی می‌نمایند (Daniz et al., 2022). بهانداری در مطالعه خود که در رابطه با معیشت روستاییان انجام داد به این نتیجه رسید که وجود نیروی کار خانواده خصوصاً جوانان، دسترسی به زمین‌های حاصلخیز، و مالکیت احشام مانع تصمیم برای تحول شبکه معیشت و تأثیر بر آن شده است (Bhandaari, 2021).

آصف و مقیت خان در پژوهشی به بررسی تغییر الگوی کالاها و خدمات مصرفی در بازارچه‌های روستایی و نقش آنها در توسعه روستایی در منطقه الیگاره در غرب اوتار پرداش کشور هندوستان پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد تغییر زیادی در سهم کالاهای مصرفی و خدمات رخ داده که نشان دهنده افزایش تقاضا برای انواع کالاهای خانگی در بازارچه‌های محلی منطقه مورد مطالعه است (Asif & Khan, 2020). سارکار در مقاله‌ای با عنوان نقش دآمداری در مواجهه با چالش‌های معیشتی در هند بیان می‌کند تنوع بخشیدن به درآمد و نمونه کارهای اشتغال‌زا برای معیشت پایدار روستایی بسیار مهم است. بخش دام می‌تواند نقش مهم در کاهش فقر، افزایش درآمد و کاهش خطر برای خانواده‌های فقیر روستایی ایفا کند (Sarkar, 2020).

سو و همکاران در مطالعه‌ای با عنوان بررسی سرمایه و راهبرد معیشت پایدار در خانوارهای روستایی وابسته به گردشگری فصلی به این نتیجه رسیدند که شاخص سرمایه معیشت خانوارهایی که صرفاً وابسته به درآمد گردشگری هستند، مطلوب نیست در حالی که خانوارهایی که وابسته به گردشگری فصلی هستند در شرایط بهتری هستند (Su et al., 2019). شارما و شارما تأثیر راه‌های روستایی بر زندگی اجتماعی و اقتصادی از جمله توسعه بازارچه‌های محلی ساکنان روستاها را مطالعه کردند. نتایج این مطالعه نشان داد پس از ساخت جاده‌های روستایی، سطح درآمد روستاییان با رونق بازارچه‌های محلی بهبود و مراقبت‌های بهداشتی و تعداد دفعات مراجعه به مراکز بهداشتی افزایش یافته و دسترسی به امکانات آموزشی آسان‌تر شده است (Sharma & Sharma, 2019).

ژنگ و همکاران به بررسی مدل‌های موجود تجارت محلی در بازارچه‌های روستایی در چین پرداختند. براساس یافته‌ها، با ارائه یک مدل بهینه تجارت، می‌توان سود را افزایش داد، اما چالشی که کارآفرینان روستایی با آن روبه‌رو هستند، روش‌ها و راهکارهای لازم برای اجرای مدل‌های تجارت و کسب وکار در این منطقه و نیز ضعف در دسترسی به منابع توسعه بازارهای محلی است (Zhang, 2018).

مواد و روش‌ها

منطقه مورد مطالعه

گذرگاه مرزی میلک از گذرگاه‌های مهم مرزی بین ایران و افغانستان است که در محدوده شهرستان هیرمند ایران که از

شمال تا شرق با مرز افغانستان، از جنوب با شهرستان زهک و از غرب با شهرستان زابل همسایه است، در فاصله ۱۶۲ کیلومتری شمال زاهدان، در جوار روستای میلک از توابع دهستان جهان آباد بخش مرکزی شهرستان هیرمند و در نزدیکی شهر مرزی زرنج مرکز ولایت نیمروز افغانستان قرار دارد. پل ابریشم تنها راه ارتباطی شهر زرنج افغانستان با مرز میلک ایران است که نیمی از این پل قلمرو ایران و نیمی از آن قلمرو افغانستان به شمار می آید. پل بزرگ ابریشم بر روی رودخانه هیرمند در مجاورت روستای میلک قرار دارد و این پل از گذرگاه‌های مهم مرزی ایران و افغانستان است (استانداری سیستان و بلوچستان، ۱۴۰۲).

شکل ۲. موقعیت بازارچه مرزی میلک

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی، از نظر امکان کنترل متغیرها از نوع میدانی، از لحاظ ماهیت از نوع تحقیقات توصیفی - پیمایشی می باشد. در پژوهش حاضر جامعه آماری تحقیق، خانوارهای مناطق تحت پوشش بازارچه‌های مرزی و خارج از محدوده (محدوده ۲۰ کیلومتری بازارچه) بازارچه‌های مرزی هستند که بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی انتسابی نمونه‌ها انتخاب شدند براین اساس ۲۲۷ خانوار از محدوده بازارچه میلک انتخاب شدند. به منظور بررسی تأثیر بازارچه مرزی میلک بر مناطق تحت پوشش و خارج از محدوده (محدوده ۲۰ کیلومتری بازارچه) شهرها و روستاهای زیر از سه شهرستان زهک، هیرمند و هامون انتخاب شدند (جدول ۱).

جدول ۱. مناطق مورد بررسی در حوزه بازارچه مرزی میلک

مناطق روستایی	مناطق شهری
روستای ژاله‌ای	شهر زهک
روستای شهرک کهک (زهک کهک)	شهر دوست محمد
روستای محمدشاه کرم	شهر ادیمی
روستای میلک	شهر علی اکبر
روستای سنجرائی	شهر محمدآباد
روستای شهرک گلخانی	
روستای ابراهیم آباد	
روستای اسلام آباد	

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسش‌نامه محقق ساخت بر اساس چارچوب معیشت پایدار (DFID, 1999) و پرسش‌نامه استاندارد پایداری معیشت بود. در جدول (۲) شاخص‌ها و متغیرهای مورد استفاده تحقیق آورده شده است.

جدول ۲. متغیرهای سنجش سرمایه‌های پنج‌گانه معیشت پایدار (اعظمی و شانازی، ۱۳۹۷؛ آذینی و همکاران، ۱۴۰۲؛ Wang et al., 2021)

ابعاد معیشت پایدار	متغیرها
سرمایه انسانی	سلامت اعضای خانوار؛ سطح بهداشت فردی اعضای خانوار؛ وضعیت تغذیه خانوار؛ نیروی اشتغال اعضای خانواده در کشاورزی؛ سلامت مواد غذایی مصرفی توسط خانوار؛ سلامت آب آشامیدنی مصرفی خانوار؛ آگاهی مردم در مورد مسائل زیستی؛ مهارت‌های غیرکشاورزی؛ تأمین هزینه‌های بهداشتی، توانمندی شغلی موجود و مشاغل جدید
سرمایه مالی	وضعیت اشتغال سرپرست خانوار؛ میزان اراضی آبی؛ میزان اراضی دیم؛ درآمد سرپرست خانوار؛ میزان دسترسی به وام‌های دولتی؛ میزان دسترسی به وام‌های قرض‌الحسنه اقوام و دوستان؛ میزان پس‌انداز نقدی خانواده؛ توانایی کمک مالی به دیگران؛ استفاده از انواع بیمه؛ درآمد حاصل از فعالیت‌های غیرکشاورزی؛ وضعیت بدهی خانوار
سرمایه اجتماعی	معاشرت با اکثریت مردم روستا؛ شرکت در جلسات عمومی روستا؛ احساس امنیت در روستا؛ قرض‌دادن پول از طرف دوستان و آشنایان؛ امانت دادن وسایل کشاورزی از طرف دوستان و آشنایان؛ عضویت در گروه‌ها یا سازمان‌ها (مانند: تعاونی تولید کشاورزی و...)؛ اعتماد به دوستان و آشنایان و کشاورزان دیگر؛ اعتماد به حرف‌های افراد غیرخویشاوند و غریبه‌ها؛ اعتماد به حرف‌های مأموران دولتی مانند کارشناسان اداره جهاد کشاورزی و... مشورت با اهالی روستا در اجرای برخی از کارها؛ همکاری با دیگران در جهت اجرای یک برنامه ترویجی؛ مشارکت در برگزاری مراسم جشن و شادی و عزاداری در روستا
سرمایه فیزیکی	وضعیت معیار و جدول کشی در روستا (طرح هادی)؛ دسترسی به وسایل نقلیه؛ دسترسی به مرکز خدمات کشاورزی (توزیع کود و سم و...)؛ دسترسی به انرژی مانند (برق، گاز، نفت و...)؛ دسترسی به راه‌های ارتباطی مناسب به شهر؛ دسترسی به شبکه آب آشامیدنی؛ دسترسی به خدمات ارتباطی (اینترنت، تلفن، موبایل)؛ دسترسی به مراکز خرید (فروشگاه مواد غذایی و...) در روستا؛ دسترسی به خدمات تعمیرگاهی (وسایل منزل و خودرو، ادوات کشاورزی و...)
سرمایه طبیعی	کیفیت خاک مزرعه؛ حاصلخیزی اراضی منطقه؛ میزان همواری اراضی؛ میزان آب کشاورزی مزرعه؛ وضعیت بهداشت محیط روستا؛ وضعیت سلامت آب آشامیدنی؛ وضعیت پاک بودن هوا (گردوغبار)؛ وضعیت مراتع منطقه؛ وضعیت چشم‌انداز منطقه (زیبایی طبیعی روستا)؛ وضعیت پوشش جنگلی منطقه؛ وضعیت آب‌وهوای منطقه

به‌منظور تعیین روایی پرسش‌نامه از مجموعه متخصصان استفاده شد و برای تعیین پایایی پرسش‌نامه از آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ آمده است، همان‌گونه که مشخص است میزان آلفای کرونباخ کل ۰/۹۱ می‌باشد.

جدول ۳. میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه

ابعاد معیشت پایدار	تعداد سؤالات	آلفای کرونباخ
سرمایه انسانی	۱۰	۰/۸۲
سرمایه مالی	۱۱	۰/۸۶
سرمایه اجتماعی	۱۲	۰/۷۸
سرمایه فیزیکی	۹	۰/۷۴
سرمایه طبیعی	۱۱	۰/۷۵
مجموع	۵۳	۰/۹۱

نتایج

به‌منظور بررسی سن جامعه مورد مطالعه، افراد مورد بررسی از نظر سن را به سه دسته شامل کمتر از ۳۰ سال، بین ۳۰ تا ۵۰ سال و سن بالای ۵۰ سال دسته‌بندی شد، از نظر سنی افراد مورد مطالعه ۱۳/۴ درصد کمتر از ۳۰ سال، ۵۲/۲ درصد بین ۳۰ تا ۵۰ سال و ۳۴/۴ درصد نیز بیشتر از ۵۰ سال سن داشته‌اند. از نظر وضعیت شغلی نیز ۱۷/۹ درصد کشاورز، ۱۹/۴ درصد کارگر، ۳۵/۸ درصد دارای شغل آزاد، ۳ درصد بازنشسته، ۱۱/۹ درصد کارمند و ۱۲ درصد نیز بیکار بوده‌اند. از نظر تحصیلات نیز جامعه مورد به این شرح بود که ۹/۵ درصد بی‌سواد، ۱۸/۹ درصد دارای تحصیلات ابتدایی و یا در حد خواندن و نوشتن، ۳۴/۳ درصد سیکل، ۲۳/۹ درصد دیپلم و ۱۳/۴ درصد جامعه مورد مطالعه نیز دارای تحصیلات

دانشگاهی بودند.

از نظر میزان درآمد ماهیانه کل خانوار توزیع فراوانی نمونه‌ها نشان می‌دهد که ۴۶/۳ درصد جامعه مورد مطالعه دارای درآمد ماهیانه خانواری کمتر از ۵ میلیون تومان در ماه دارند، ۳۸/۸ درصد درآمدی ماهیانه بین ۵ تا ۷ میلیون تومان و تنها ۱۴/۹ درصد دارای درآمد بالای ۷ میلیون تومان در ماه می‌باشند. از نظر تعداد کل اعضای خانوار نیز نتایج نشان داد که ۲۸/۴ درصد کمتر از ۵ نفر کل اعضای خانوار می‌باشد، ۵۸/۲ درصد بین ۵ تا ۷ نفر و ۱۳/۴ درصد نیز دارای بعد خانوار بیش از ۷ نفر هستند.

بررسی سرمایه‌های معیشتی خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه مرزی

نتایج رتبه‌بندی سرمایه‌های معیشتی در میان خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه مرزی میلک در جدول ۴ آمده است. همان‌گونه که مشخص است بالاترین میزان سرمایه معیشتی در بین خانوارهای ساکن در بازارچه مرزی میلک مربوط به سرمایه اجتماعی با میانگین ۳/۲۱ و انحراف معیار ۰/۶۳ و پایین‌ترین مربوط به سرمایه مالی با میانگین ۲/۷۱ و انحراف معیار ۰/۴۸ می‌باشد.

جدول ۴: رتبه‌بندی سرمایه‌های معیشتی خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه مرزی میلک

رتبه	انحراف معیار	میانگین	ابعاد معیشت پایدار	
۱	۰/۶۳	۳/۲۱	سرمایه اجتماعی	معیشت پایدار خانوارهای ساکن بازارچه مرزی
۲	۰/۵۵	۳/۱۱	سرمایه طبیعی	
۳	۰/۴۶	۲/۹۱	سرمایه فیزیکی	
۴	۰/۵۴	۲/۸۴	سرمایه انسانی	
۵	۰/۴۸	۲/۷۱	سرمایه مالی	

بررسی سرمایه‌های معیشتی خانوارهای ساکن در خارج محدوده بازارچه مرزی

نتایج رتبه‌بندی سرمایه‌های معیشتی در میان خانوارهای ساکن در خارج از محدوده بازارچه مرزی میلک در جدول ۵ آمده است. همان‌گونه که مشخص است بالاترین میزان سرمایه معیشتی در بین خانوارهای ساکن در خارج از محدوده بازارچه مرزی میلک مربوط به سرمایه اجتماعی با میانگین ۳/۱۸ و انحراف معیار ۰/۵۸ و پایین‌ترین مربوط به سرمایه مالی با میانگین ۲/۶۵ و انحراف معیار ۰/۵۱ می‌باشد.

جدول ۵: رتبه‌بندی سرمایه‌های معیشتی خانوارهای ساکن در خارج از محدوده بازارچه مرزی میلک

رتبه	انحراف معیار	میانگین	ابعاد معیشت پایدار	
۱	۰/۵۸	۳/۱۸	سرمایه اجتماعی	معیشت پایدار خانوارهای ساکن در خارج از محدوده بازارچه مرزی
۲	۰/۴۹	۳/۰۹	سرمایه طبیعی	
۳	۰/۷۱	۲/۸۵	سرمایه فیزیکی	
۴	۰/۶۶	۲/۸۱	سرمایه انسانی	
۵	۰/۵۱	۲/۶۵	سرمایه مالی	

بررسی تفاوت سرمایه‌های معیشتی (معیشت پایدار) در بین خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه مرزی

میلک و خانوارهای خارج از محدوده بازارچه مرزی

جهت بررسی تفاوت معیشت پایدار در بین خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه و خارج از محدوده بازارچه مرزی میلک از آزمون t مستقل استفاده شده است (جدول ۶). نتایج حاصل نشان داد که بین هیچیک از ابعاد معیشت پایدار در بین خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه مرزی و خارج از محدوده بازارچه مرزی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد به عبارت دیگر می‌توان گفت که بازارچه مرزی میلک در معیشت پایدار خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه تأثیری نداشته است.

جدول ۶. مقایسه ابعاد معیشت پایدار در بین خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه و خارج از محدوده بازارچه

ابعاد معیشت پایدار	سطح مقایسه	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین	t	سطح معنی داری
سرمایه اجتماعی	محدوده بازارچه	۳/۲۱	۰/۶۳	۰/۰۹۴	-۰/۱۸۹	۰/۷۴۲
	خارج از محدوده بازارچه	۳/۱۸	۰/۵۸	۰/۱۳۳	-۰/۱۸۵	
سرمایه طبیعی	محدوده بازارچه	۳/۱۱	۰/۵۵	۰/۰۹۰	-۰/۶۲۲	۰/۲۳۳
	خارج از محدوده بازارچه	۳/۰۹	۰/۴۹	۰/۱۳۸	-۰/۵۹۸	
سرمایه فیزیکی	محدوده بازارچه	۲/۹۱	۰/۴۶	۰/۱۰۱	۰/۴۵۳	۰/۱۸۷
	خارج از محدوده بازارچه	۲/۸۵	۰/۷۱	۰/۱۴۹	۰/۴۴۰	
سرمایه انسانی	محدوده بازارچه	۲/۸۴	۰/۵۴	۰/۱۰۷	۰/۲۵۳	۰/۵۲۰
	خارج از محدوده بازارچه	۲/۸۱	۰/۶۶	۰/۱۵۵	۰/۲۴۶	
سرمایه مالی	محدوده بازارچه	۲/۷۱	۰/۴۸	۰/۰۹۱	-۰/۴۰۵	۰/۳۰۲
	خارج از محدوده بازارچه	۲/۶۵	۰/۵۱	۰/۱۳۷	-۰/۳۹۰	

تأثیر بازارچه مرزی میلک بر متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و امنیتی در مناطق موجود در محدوده بازارچه

در این بخش از پاسخگویان خواسته شد در طیف لیکرت ۵ گزینه ای از گزینه خیلی کم تا خیلی زیاد تأثیر بازارچه مرزی میلک را بر جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و امنیتی بیان نمایند. جهت سنجش عوامل اقتصادی از ۲۷ گویه، عوامل اجتماعی از ۲۲ گویه و عوامل امنیتی از ۱۲ گویه استفاده شد. نتایج حاصل از جدول ۷ نشان می‌دهد که بازارچه میلک از نظر مردم منطقه و مناطق مجاور تأثیرات اقتصادی چندانی بر معیشت مردم نداشته است به طوری که حدود ۸۲ درصد عنوان کرده اند این بازارچه در مجموع ۲۷ گویه بررسی شده مربوط به عوامل اقتصادی تأثیرات کم و خیلی کم بر معیشت آن‌ها داشته است. همچنین بازارچه میلک از نظر مردم منطقه و مناطق مجاور تأثیرات اجتماعی چندانی نیز بر معیشت مردم نداشته است به طوری که حدود ۸۶ درصد عنوان کرده‌اند این بازارچه در مجموع ۲۲ گویه بررسی شده عوامل اجتماعی تأثیرات کم و خیلی کم بر معیشت آن‌ها داشته است و در نهایت بازارچه میلک از نظر مردم منطقه و مناطق مجاور تأثیرات امنیتی چندانی نیز بر معیشت مردم نداشته است به طوری که حدود ۸۶/۵ درصد عنوان کرده‌اند این بازارچه در مجموع ۱۲ گویه بررسی شده عوامل امنیتی تأثیرات کم و خیلی کم بر معیشت آن‌ها داشته است.

جدول ۷. تأثیر بازارچه مرزی میلک بر متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و امنیتی

تأثیر بازارچه مرزی	درصد			خیلی زیاد	خیلی کم
	زیاد	تا حدودی	کم		
عوامل اقتصادی	۰	۷/۵	۱۰/۴	۴۱/۸	۴۰/۳
عوامل اجتماعی	۰	۴/۵	۸/۹	۴۰/۳	۴۶/۳
عوامل امنیتی	۰	۶	۷/۵	۳۴/۳	۵۲/۲

به‌منظور بررسی پایداری معیشت از دیدگاه پاسخگویان نیز از پرسش‌نامه استاندارد معیشت پایدار استفاده شد. نتایج نشان داد (جدول ۸) که بالاترین میانگین مربوط به تا چه اندازه ایجاد بازارچه های مرزی می تواند به نفع تأمین درآمدها در آینده باشد؟ با میانگین ۱/۷۲ و پایین‌ترین میانگین مربوط به با توجه به افراد تحت تکفلتان آیا فکر می‌کنید که درآمد فعلی‌تان می‌تواند در آینده جوابگوی نیازهای آنها باشد با میانگین ۰/۶۷ می‌باشد.

جدول ۸. پایداری معیشت از دیدگاه پاسخگویان

گویند	درصد				
	هیچ	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد
تا چه اندازه امیدوار هستید که در سال‌های آینده وضعیت درآمدی‌تان بهتر شود؟	۵۶/۷	۱۷/۹	۱۱/۹	۷/۵	۶
تا چه حد می‌توانید با وضعیت معیشت فعلی‌تان جوابگوی نیازهای خانواده‌تان در آینده باشید؟	۴۶/۳	۳۲/۸	۱۷/۹	۳	۰
تا چه اندازه فعالیت‌های اقتصادی شما نیاز خود و خانواده‌تان را در طولانی‌مدت تأمین می‌کند؟	۳۴/۳	۵۳/۷	۹	۳	۰
تا چه اندازه میزان درآمد فعلی برای امرار معاش شما و خانواده‌تان کافی می‌باشد؟	۴۰/۳	۳۸/۸	۱۷/۹	۰	۳
به نظر تان درآمد از راه‌هایی به‌غیر از کشاورزی چقدر می‌تواند نیازهای معیشتی شما را تأمین نماید؟	۱۹/۴	۲۹/۹	۲۶/۹	۱۳/۴	۱۰/۴
فکر می‌کنید تا چه حد سیاست‌های دولت طوری هست که آینده شما را در از نظر شغلی و معیشت تضمین کند؟	۴۶/۳	۲۳/۹	۱۷/۹	۱۰/۴	۱/۵
عضویت در تعاونی (مثلاً تعاونی مرزنشینان) تا چه حد می‌تواند در زمینه کسب درآمد بیشتر و پایداری به شما یاری رساند؟	۲۵/۴	۴۹/۳	۱۹/۴	۶	۰
به چه میزان در حال حاضر به غذای کافی، مناسب و سالم دسترسی دارید؟	۱۴/۹	۳۷/۳	۱۹/۴	۲۲/۴	۶
امسال درآمد شما به چه میزان جوابگوی مخارج خانواده‌تان بوده است؟	۲۸/۴	۳۴/۳	۳۴/۳	۳	۰
باتوجه به افراد تحت تکفل تان آیا فکر می‌کنید که درآمد فعلی‌تان می‌تواند در آینده جوابگوی نیازهای آنها باشد؟	۵۳/۷	۳۱/۳	۹	۶	۰
به‌طور کلی چقدر وضعیت معیشتی خودتان را مناسب ارزیابی می‌کنید؟	۲۲/۴	۴۰/۳	۳۵/۸	۱/۵	۰
تا چه اندازه ایجاد بازارچه‌های مرزی می‌تواند به نفع تأمین درآمدتان در آینده باشد؟	۲۶/۹	۲۵/۴	۱۰/۴	۲۳/۹	۱۳/۴
به چه میزان درآمد شما پاسخگوی خدمات درمانی خانواده‌تان بوده است؟	۳۴/۳	۳۵/۸	۲۳/۹	۶	۰

بررسی سطح پایداری معیشت از دیدگاه جامعه مورد مطالعه

به‌منظور بررسی سطح پایداری معیشت از دیدگاه جامعه مورد مطالعه از دامنه تغییرات استفاده شده است و در نتیجه به ۵ سطح بسیار ناپایدار، ناپایدار، پایداری متوسط، پایدار و بسیار پایدار تقسیم شده‌اند. نتایج نشان داد (جدول ۹) که ۲۰/۹ درصد در وضعیت بسیار ناپایدار، ۳۸/۸ درصد در وضعیت ناپایدار، ۱۴/۹ درصد در وضعیت پایداری متوسط، ۱۶/۴ درصد در وضعیت پایدار و تنها ۹ درصد در وضعیت بسیار پایدار قرار دارند.

جدول ۹. بررسی سطح پایدار معیشت از دیدگاه جامعه مورد مطالعه

سطح پایداری	درصد
بسیار ناپایدار (۳ تا ۸/۶)	۲۰/۹
ناپایدار (۸/۶ تا ۱۴/۲)	۳۸/۸
پایداری متوسط (۱۴/۲ تا ۱۹/۸)	۱۴/۹
پایدار (۱۹/۸ تا ۲۵/۴)	۱۶/۴
بسیار پایدار (۲۵/۴ تا ۳۱)	۹

میانگین: ۱۴/۳۷، انحراف معیار: ۷/۲۳، کمترین: ۳ و بیشترین: ۳۱

بحث

قرار گرفتن ایران در منطقه ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک جهان که نقطه دسترسی و راه ارتباطی جنوب و جنوب شرق آسیا و پل ارتباطی سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا است و از با توجه به این که از طریق ایران دسترسی کشورهای تازه استقلال یافته به آب‌های آزاد فراهم می‌گردد، همواره فرصت مناسبی را برای ایفای نقش مثبت و قوی در منطقه ایجاد کرده است. در این

راستا یکی از روش‌هایی که می‌تواند پیوند سیاسی و فرهنگی بین ایران و کشورهای همسایه ایجاد کند و بخشی از بازار آنها را برای ایران حفظ کند، راه اندازی بازارچه‌های مرزی است.

یکی از برنامه‌های بهبود معیشت مرزنشینان، پویایی اقتصاد مناطق مرزی است که شاخصی اساسی در برقراری ارتباط بین کشورهای همسایه و بهبود معیشت مرزنشینان به شمار می‌رود، به این معنی که در این راه افراد ساکن در مناطق مرزی کشورهای همسایه می‌توانند از فرصت‌ها و منابع مشترک در کنار هم استفاده کنند و این امر می‌تواند منجر به دوستی و تفاهم طرفین، امنیت و رونق اقتصادی و توسعه، ایجاد فرصت‌های شغلی و شکل‌گیری نوعی مزیت نسبی در مناطق مرزی شود. تبادلات تجاری و اقتصاد پویای مناطق مرزی می‌تواند نقش اساسی در پیشبرد و پیشرفت توسعه پایدار به ویژه اقتصاد مناطق مرزی، ارتقای سطح زندگی مردم، کاهش فقر، توزیع مناسب درآمد، ایجاد روابط دوستانه و آشنایی بیشتر و تسریع در همکاری بیشتر مناطق مرزی داشته باشد.

نتایج رتبه‌بندی سرمایه‌های معیشتی در میان خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه مرزی میلک نشان داد که بالاترین میزان سرمایه معیشتی در بین خانوارهای ساکن در بازارچه مرزی میلک مربوط به سرمایه اجتماعی با میانگین ۳/۲۱ و انحراف معیار ۰/۶۳ و پایین‌ترین مربوط به سرمایه مالی با میانگین ۲/۷۱ و انحراف معیار ۰/۴۸ می‌باشد، همچنین نتایج همین رتبه‌بندی در بین خانوارهای ساکن در خارج از محدوده بازارچه نیز نشان داد که بالاترین میزان سرمایه معیشتی در بین خانوارهای ساکن در خارج از محدوده بازارچه مرزی میلک مربوط به سرمایه اجتماعی با میانگین ۳/۱۸ و انحراف معیار ۰/۵۸ و پایین‌ترین مربوط به سرمایه مالی با میانگین ۲/۶۵ و انحراف معیار ۰/۵۱ می‌باشد.

در خصوص نتایج به‌دست‌آمده در خصوص رتبه‌بندی سرمایه‌های معیشتی نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات آذینی و همکاران (۱۴۰۲) و اعظمی و شانازی (۱۳۹۷) هم‌خوانی دارد، همچنین در تحقیقات صحنه و همکاران (۱۴۰۰) و حجاریان (۱۴۰۲) نیز به نقش و اهمیت سرمایه‌های معیشتی و رتبه‌بندی این سرمایه‌ها اشاره شده است.

نتیجه‌گیری

در خصوص تأثیر بازارچه میلک بر سرمایه‌های معیشتی نیز نتایج حاصل نشان داد که بین هیچ یک از ابعاد معیشت پایدار در بین خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه مرزی و خارج از محدوده بازارچه مرزی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد به عبارت دیگر می‌توان گفت که بازارچه مرزی میلک در معیشت پایدار خانوارهای ساکن در محدوده بازارچه تأثیری نداشته است. نتایج حاصل از پایداری معیشت از دیدگاه پاسخگویان نیز گویای این نتیجه بود که بالاترین میانگین مربوط به تا چه اندازه ایجاد بازارچه‌های مرزی می‌تواند به نفع تأمین درآمدها باشد؟ با میانگین ۱/۷۲ و پایین‌ترین میانگین مربوط به تا چه اندازه افراد تحت تکفلتان آیا فکر می‌کنید که درآمد فعلی‌تان می‌تواند در آینده جوابگوی نیازهای آنها باشد با میانگین ۰/۶۷ می‌باشد و در نهایت رتبه‌بندی میزان پایداری معیشت از دیدگاه پاسخگویان نیز نشان داد که ۲۰/۹ درصد در وضعیت بسیار ناپایدار، ۳۸/۸ درصد در وضعیت ناپایدار، ۱۴/۹ درصد در وضعیت پایداری متوسط، ۱۶/۴ درصد در وضعیت پایدار و تنها ۹ درصد در وضعیت بسیار پایدار قرار دارند.

سیاسگذاری

این مقاله حاصل طرح پژوهشی در قالب طرح پسادکتری با عنوان بررسی نقش و میزان تأثیر بازارچه‌های مرزی در بهبود وضعیت ساکنین مناطق مرزی می‌باشد که با همکاری اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان سیستان و بلوچستان و معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه سیستان و بلوچستان انجام شده است، بدین ترتیب نویسندگان از حمایت‌های مالی و معنوی این اداره کل و همچنین معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه سیستان و بلوچستان کمال تشکر و قدردانی را دارند.

منابع

آذینی، کیومرث؛ قنبری موحد، رضوان؛ رحیمیان، مهدی (۱۴۰۲). بررسی اثرات سیل بر معیشت پایدار خانوارهای روستایی (مطالعه موردی دهستان آبستان، شهرستان خرم‌آباد). *مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی*. ۲(۴)، ۱۸۷-۲۰۴.

https://gsma.lu.ac.ir/article_714042.html

اخگری، مهدی؛ بزرگر، رضا (۱۳۹۵)، تحلیل اثرات توسعه بازارچه مرزی بر نواحی پیرامون (مطالعه موردی: بازارچه مرزی ماهیرود شهرستان سربیشه)، سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش در مهندسی، علوم و تکنولوژی، (صص. ۱۶-۱). باتومی: گرجستان.

<https://civilica.com/inv/23466416/27b1b3e0c499275905246d2219d39dd5>

اعظمی، موسی؛ شانازی، کاروان (۱۳۹۷). تحلیل اثرات تالاب زیروار مریوان بر دارایی‌های معیشتی خانوارهای روستایی حاشیه آن. *جغرافیا و توسعه*. ۱۶ (۵۱)، ۴۲-۲۵. doi: 10.22111/gdij.2018.3848

اقدسی، مریم؛ امیدی نجف‌آبادی، مریم؛ میردامادی، سید مهدی؛ فرج‌الله حسینی، سید جمال (۱۴۰۲). واکاوی رفتارهای محیط زیستی و سازوکارهای مدیریت نهادی خشکسالی و تأثیر آنها بر توسعه معیشت پایدار کشاورزان شهرستان برخوار: کاربرد نظریه انگیزه حفاظتی. *روستا و توسعه*. ۲۶ (۱)، ۱۳۷-۱۶۵. doi: 10.30490/rvt.2023.356823.1424

آهنگری، سحر؛ بابایی، محمدحسین؛ آهنگری، اسماعیل (۱۴۰۳). شناسایی فرصت‌های راه‌اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه: تلاشی در جهت دستیابی به معیشت پایدار روستایی. *پژوهش‌های کارآفرینی*. ۳ (۲)، ۸۳-۱۰۸. doi: 10.22034/jer.2024.2027221. 1106

بازوند، سجاد؛ فرهادی نژاد، طاهر؛ ویسکرمی، ایرج؛ اکبری، سعید (۱۴۰۳). بررسی اثرات مدیریت منابع آبی در بهبود معیشت پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان پلدختر). *پژوهش‌های جغرافیایی/اقتصادی*. ۵ (۱۵)، ۳۲-۲۰. doi: 10.30470/jegr.2024.2021381.1137

بریمانی، فرامرز؛ راستی، هادی؛ رئیس، اسلام؛ محمدزاده، مسعود (۱۳۹۵). تحلیل عوامل جغرافیایی مؤثر بر معیشت خانوار در سکونتگاه‌های روستایی مورد شناسی: شهرستان قصرقند. *جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای*. ۶ (۱۸)، ۹۶-۸۵. doi: 10.22111/gaij.2016.2370

حاجی علی‌زاده، جواد (۱۴۰۲). بررسی اثرات اسکان بر معیشت پایدار عشایر در بخش مرکزی شهرستان داراب. *مطالعات برنامه‌ریزی قلمرو کوچ‌نشینان*. ۳ (۱)، ۹۴-۸۱. doi: 10.22034/jsnap.2023.406734.1062

حجاریان، احمد (۱۴۰۲). اثرات گردشگری خلاق بر پایداری سرمایه‌های معیشتی خانوارهای روستایی منطقه ارسباران. *روستا و توسعه پایدار*. ۴ (۲)، ۳۶-۲۲. doi: 10.22077/vssd.2023.5664.1133

حسینی، سیده کوثر؛ فروزانی، معصومه؛ عبدشاهی، عباس (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین پایداری اقتصادی و اجتماعی روستاییان و برخورداری از تنوع معیشتی. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*. ۱۷ (۲)، ۲۷-۱۱. doi: 20.1001.1.20081758.1400.17.2.2.0

حسینی، سیده کوثر؛ فروزانی، معصومه؛ عبدشاهی، عباس (۱۴۰۲). بررسی اثرگذاری دارایی‌های معیشتی بر تنوع معیشت روستاییان (مورد مطالعه: شهرستان باوی). *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*. ۵۴ (۲)، ۴۸۷-۵۰۳. doi: 10.22059/ijaedr.2023.350022.669185

خاوریان گرمسیر، امیررضا؛ صادق نژاد، حسین؛ رسانه، راضیه؛ صیادی مقدم سی سخت، مریم (۱۴۰۲). تحلیلی بر ادراک ساکنان مناطق حاشیه نشین از تأثیر منطقه آزاد تجاری در معیشت آنها مطالعه موردی: شهر مرزی چابهار. *پژوهشنامه مطالعات مرزی*. ۱۱ (۴)، ۹۲-۷۳. doi: 10.22034/bss.2024.1277278.1501

رضایی نوده، سمیه؛ صحنه، بهمن؛ خواجه شاهکوهی، علیرضا (۱۴۰۱). نقش بازارچه‌های محلی در معیشت پایدار خانوارهای روستایی مطالعه موردی: روستاهای شهرستان گرگان. *توسعه محلی*. ۱۴ (۱)، ۱۷۱-۲۰۳. doi: 10.22059/jrd.2022.344676.668735

ریگی، احسان اله؛ انوری، محمدرضا؛ حافظ رضازاده، معصومه (۱۴۰۰). تحلیل نقش اقتصادی مرز بر پایداری مناطق پیرامونی (مورد مطالعه: دهستان‌های شهرستان میرجاوه). *روستا و توسعه پایدار*. ۲ (۳)، ۹۹-۱۱۷. doi: 10.22077/vssd.2022.5026. 1071

ریگی، مسعود؛ بارانی، حسین؛ سپهری، عادل؛ عابدی سروستانی، احمد؛ پهلوانی، مصیب (۱۳۹۸). شناسایی عدم قطعیت‌ها، پیشران‌ها و راهبردهای پایداری معیشت وابسته به مرتع‌داری در جوامع روستایی (مطالعه موردی: مراتع ایران تورانی سیستان و بلوچستان). *جغرافیا و توسعه*. ۱۷ (۵۶)، ۹۱-۱۱۸. doi: 10.22111/gdij.2019.4894.91

سامانی، الهه؛ عبدالله زاده، غلامحسین؛ شریف زاده، محمد شریف؛ محبوبی، محمدرضا (۱۴۰۲). ارزیابی تأثیر مهاجرت بر معیشت پایدار خانوارهای مهاجر در نواحی روستایی استان گلستان. *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*. ۵۴ (۲)، ۳۶۵-۳۸۱. doi: 10.22059/ijaedr.2022.312494.668965

سلطان‌آبادی، ملیحه؛ مؤمنی، حسن (۱۳۹۶). نقش بازارچه‌های محلی در ارتقای اقتصاد روستایی (مطالعه موردی دهستان سلطان‌آباد).

- نخستین همایش ملی جغرافیا و برنامه‌ریزی، (صص ۸-۱). گیلان: دانشگاه گیلان. <https://civilica.com/doc/635831>.
- صحنه، بهمن؛ سادین، حسین؛ جاهدی، فاطمه (۱۴۰۰). نقش فعالیت نوغانداری بر بهبود معیشت پایدار خانوارهای روستایی شهرستان رامیان. *جغرافیا و پایداری محیط*. ۱۲(۱)، ۱۰۵-۱۲۰. doi: 10.22126/ges.2022.7388.2491.
- صحنه، رضا؛ صحنه، بهمن؛ خواجه شاهکوهی، علیرضا (۱۴۰۱). نقش واحدهای دامی کوچک در معیشت پایدار خانوارهای روستایی، مطالعه موردی: روستاهای شهرستان آق‌قلا. *جغرافیا و توسعه*. ۲۰ (۶۷)، ۱۴۲-۱۶۷. doi: 10.22111/j10.22111.2022.6913.
- کریمی دهکردی، اسماعیل؛ انصاری، افشین (۱۳۹۱). تأثیر طرح‌های مرتعداری آبخیزداری بر معیشت پایدار خانوارهای روستایی در شهرستان زنجان. *فناوری‌های نوین کشاورزی*. ۵(۲)، ۱۰۷. <https://www.magiran.com/paper/1143241>.
- مرادی، زهرا؛ ایلاتلو، مریم (۱۴۰۱). ارزیابی اثرات اقتصادی و اجتماعی احداث بازارچه‌های مرزی و نقش آن در توسعه نواحی شهری (نمونه موردی: بازار شهر هندیجان). *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*. ۲۲(۶۵)، ۱۳۵-۱۱۹. doi: 10.52547/jgs.22.65.119.
- نظری، عبدالحمید؛ صحنه، بهمن؛ سقر، علی (۱۳۹۵). تحلیل مکانی فضایی بازارهای هفتگی روستایی بر مبنای نظام سلسله مراتب روستایی در شهرستان آق‌قلا، برنامه‌ریزی فضایی. ۱(۱)، ۱۰۳-۱۲۴. doi: 10.22108/sppl.2016.21628.

References

- Aazami, M. & Shanazi, K. (2018). The impacts of Zarivar wetland on the livelihood assets of rural households. *Geography and Development*, 16(51), 25-42. doi: 10.22111/gdij.2018.3848. (In Persian).
- Aghsasi, M., Omidi Najafabadi, M., Mirdamadi, S.M., & Farajollah Hosseini, S.J. (2023). Investigating Pro-Environmental Behaviors and Institutional Drought Management Mechanisms and their Impact on Sustainable Livelihood in Borkhar-Isfahan Region: Application of Protection Motivation Theory (PMT). *Village and Development*, 26(1), 137-165. doi: 10.30490/rvt.2023.356823.1424. (In Persian).
- Ahangari, S., Babaei, M.H., & Ahangari, E. (2024). Identifying the Opportunities to Start Entrepreneurial Businesses: An Effort to Achieve Sustainable Rural Livelihood. *Entrepreneurship Research*, 3(2), 83-108. doi: 10.22034/jer.2024.2027221.1106. (In Persian).
- Akhgari, M. & Barzegar, R. (2016). *Analysis of the effects of border market development on surrounding areas (Case study: Mahirood border market, Sarbisheh County)*. Third International Research Conference on Engineering, Science and Technology, 1-16. <https://civilica.com/doc/inv/23466416/27b1b3e0c499275905246d2219d39dd5>. (In Persian).
- Asif, T., & Khan, M. M. (2020). Changing Pattern of Consumer Goods and Services in Rural Markets and their Role in Rural Development: A Case Study. *Journal of Business Administration and Education*. 12(5), 1-27. <https://www.researchgate.net/publication/344121665>.
- Azini, K., Ghanbari Movahed, R., & Rahimian, M. (2023). Investigating the effects of floods on sustainable livelihoods of rural households (Case study of Abestan district, Khorramabad Township). *Journal Of Geographical Studies Of Mountainous Areas*, 4(2), 187-204. https://gsma.lu.ac.ir/article_714042.html?lang=en. (In Persian).
- Barimani, F., Rasti, H., Reisi, E., & Mohammadzadeh, M. (2016). Analysis of geographical factors affecting household livelihoods in rural settlements. Case study: Qasr-e-Qand County. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 6(18), 85-96. doi: 10.22111/gaij.2016.2370. (In Persian).
- Bazvand, S., Farhadinezhad, T., Viskarami, I., & Akbari, S. (2024). Investigating the effects of water resources management in improving sustainable rural livelihoods, (a case study of the villages of Poldakhter county). *Economic geography research*, 5(15), 20-32. doi: 10.30470/jegr.2024.2021381.1137. (In Persian).
- Berhanu, G., Mulugeta Woldemikael, S., & Gebremariam, B. E. (2022). The interrelationships of sustainable livelihood capital assets deprivations and asset-based social policy interventions: The case of Addis Ababa informal settlement areas, Ethiopia. *Research of Globalization*, 4, 1-13. doi: 10.1016/j.resglo.2022.100081.

- Bhandaari, P. (2021). Rural livelihood change? Household capital, community resources and livelihood transition. *Journal of Rural Studies*, 32, 126-136. doi: 10.1016/j.jrurstud.2013.05.001
- DFID. (1999). Sustainable Livelihoods Guidance Sheet, London: Department for International Development. <https://www.scribd.com>
- Diniz, F., Hoogstra-keiin, M. & Kok, K. (2022). Livelihood strategies in settlement projects in the Brazilian Amazon: Determining drivers and factors within the Agrarian Reform Program. *Journal of Rural Studies*, 32 (10), 196-207. <https://search.lib.uiowa.edu/>
- Guillen, L., Coromina, L., & Saris, W. E. (2011). Measurement of social participation and its place in social capital theory. *Social Indicators Research*, 100 (2), 331-350. doi: 10.1007/s11205-010-9631-6
- Guillotrea, P., Campling, L., & Robinson, J. (2012) Vulnerability of small Island fishery economies to climate and institutional changes. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 4(3), 287-291. doi: 10.1016/j.cosust.2012.06.003
- Guo, M., Xie, M., & Xu, G. (2023). Sustainable Livelihood Evaluation and Influencing Factors of Rural Households: A Case Study of Beijing Ecological Conservation Areas. *Sustainability*, 15 (13), 1-19. doi: 10.3390/su151310743
- Hajarian, A. (2023). Evaluation of the effects of creative tourism on the sustainability of livelihood capital of rural households in Arsbaran region. *Village and space sustainable development*. 4(2), 22-36. doi: 10.22077/vssd.2023.5664.1133. (In Persian).
- Hajializadeh, J. (2023). Investigating the effects of settlement on the sustainable livelihood of nomads in the central part of Darab city. *Journal of studies of Nomads area Planning*. 3(1), 81-94. doi: 10.22034/jsnap.2023.406734.1062. (In Persian).
- Hosseini, S.K., Forouzani, M., & Abdeslahi, A. (2022). Investigating the Relationship between Economic and Social Sustainability and Livelihood Diversity. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*. 17(2), 11-27. doi: 20.1001.1.20081758.1400.17.2.2.0. (In Persian).
- Hosseini, S.K., Forouzani, M., & Abdeslahi, A. (2023). Investigating the effect of livelihood assets on diversity of villagers' livelihoods (the case of Bavi County). *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*. 54(2), 487-503. doi: 10.22059/ijaedr.2023.350022.669185. (In Persian).
- Karami Dehkordi, E., & Ansari, A. (2012). The impact of watershed rangeland management projects on the sustainable livelihood of rural households in Zanjan County. *Modern Technology in Agriculture*. 5(2), 107. <https://www.magiran.com/paper/1143241/>. (In Persian).
- Khavarian Garmsir, A., Sadeghnezhad, H., Rasaneh, R., & Sayadi Moghadam Sisakht, M. (2023). An analysis of the perception of the residents of marginal areas about the impact of the free trade zone on their livelihood, case example: the border city of Chabahar. *Journal of Border Studies*. 11(4), 73-92. doi: 10.22034/bss.2024.1277278.1501. (In Persian).
- Mazibuko, S. (2013). Understanding underdevelopment through the sustainable livelihoods approach. *Community Development*, 44 (2), 173-187. doi: 10.1080/15575330.2012.683798
- Moradi, Z., & Ilanloo, M. (2022). Evaluating the Economic and Social Impact of the Construction of the Border Market and Its Role in the Development of Urban Areas (Case Study: Market of Hendijan City). *Journal of Applied Researches in Geographical Sciences*. 22(65), 119-135. doi: 10.52547/jgs.22.65.119. (In Persian).
- Nayak, S., & Singh Jatav, S. (2023). Are livelihoods of slum dwellers sustainable and secure in developing economies? *Evidences from Lucknow, Uttar Pradesh in India*, *Heliyon*, 9(9). 1-18. doi: 10.1016/j.heliyon.2023.e19177
- Pingali, P., Anaka, A., Mathew, A., & Andaleeb, R. (2019). *Rural Livelihood Challenges: Moving out of Agriculture*, Publisher: Palgrave Macmillan, Cham. 47-71. doi: 10.1007/978-3-030-14409-8_3
- Rezayi Nodeh, S., Sahneh, B., & Khajeh Shahkoobi, A. (2022). The Role of Local Markets in the Sustainable Livelihood of Rural Households Case Study: Villages of Gorgan County. *Journal of Community Development (Rural-Urban)*. 14(1), 171-203. doi: 10.22059/jrd.2022.344676.668735. (In Persian).

- Rigi, E., Anvari, M.R., & Hafez Rezazadeh, M. (2021). Analysis of the economic role of the border on the stability of the surrounding areas (Case study: rural district of Mirjaveh). *Village and space sustainable development*. 2(3), 99-117. doi: 10.22077/vssd.2022.5026.1071. (In Persian).
- Rigi, M., Barani, H., Sepehri, A., Aedi Sarvestani, A., & Pahlavani, M. (2019). An investigation for identifying of Drivers, uncertainties, and strategies on livelihood in Range dependents rural communities (case study: Iran's Sistan and Baluchestan turanian pastures). *Geography and Development*. 17(56), 91-118. doi: 10.22111/gdij.2019.4894. (In Persian).
- Sahneh, B., Sadin, H., & Jahedi, F. (2022). The Role of Sericulture in Improving the Sustainable Livelihood of Rural Households in Ramyan County. *Geography and Environmental Sustainability*. 12(1), 105-120. doi: 10.22126/ges.2022.7388.2491. (In Persian).
- Sahneh, R., Sahneh, B., & Khajeh Shahkoobi, A. (2022). The Role of Small Livestock Units in Sustainable Livelihood of Rural Households (Case Study: Villages of Aq Qala County). *Geography and Development*. 20(67), 142-167. doi: 10.22111/j10.22111.2022.6913. (In Persian).
- Samani, E., Abdollahzadeh, Gh., Sharif Sharifzadeh, M., & Mahbooi, M. (2023). Assessing the Effects of Migrations on Immigrant Households' Sustainable Livelihood in Rural Areas of Golestan Province. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*. 54(2), 365-381. doi: 10.22059/ijaedr.2022.312494.668965. (In Persian).
- Sarkar, Anupam. (2020). Role of Livestock Farming in Meeting Livelihood Challenges of SC Cultivators in India, *Indian Journal of Human Development*, 14(1), 23-41. doi: 10.1177/0973703020923863
- Sharma, S., & Sharma, D. (2019). Rural roads & Human Development: A Study of Rural Areas of Unhamper District of J&K State (India), *Journal of The Gujarat Research Society*, 21(1), 132-136. <https://www.researchgate.net/publication/338209974>
- Soltanabadi, M. (2017). The role of local markets in promoting rural economy (case study of Soltanabad village). First National Conference on Geography and Planning. (pp. 1-8). Guilan: University of Guilan. <https://civilica.com/doc/635831/>. (In Persian).
- Su, Z., Aaron, J. R., Guan, Y., & Wang, H. (2019). Sustainable Livelihood Capital and Strategy in Rural Tourism Households: A Seasonality Perspective. *Sustainability*, 11(18): 4833. doi: 10.3390/su11184833
- Takao, T. (2008). Development of Border Economic Zones in Thailand: Expansion of Border Trade and Formation of Border Economic Zones, Institution of Developing Economies. *Japan External Trade Organization*. 1-40. <https://ideas.repec.org/p/jet/dpaper/dpaper153.html>
- Timalsina, K.P. (2007). *Rural urban migration and livelihood in the informal sector, a study of Street Vendor of Kathmandu Metropolitan City, Nepal*. (Masters of Science thesis in development studies, NTNU University, Trondheim, Norway. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/265207>
- Zazari, A., Sahneh, B., & Saghghar, A. (2016). Local-spatial analyzing of rural weekly markets, based on rural hierarchical system in Aq Qala county. *Spatial Planning*. 6(1), 103-124. doi: 10.22108/sppl.2016.21628. (In Persian).
- Zhang, X., Hu, L., Salimath, M. & Chung Kuo, Ch. (2018). Developing Evaluation Frameworks for Business Models in China's Rural Markets. *Sustainability*, 11(1), 1-28. doi: 10.3390/su11010118
- Zhao, X., & Lan, F. (2023). The Impact of Livelihood Capital Endowment on Household Poverty Alleviation: The Mediating Effect of Land Transfer. *Land*, 12 (7), 1346. doi: 10.3390/land12071346

